

PORTRÉK A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TAGJAIRÓL III.

Szerkesztette
HAMZA GÁBOR

AKADÉMIAI KIADÓ

A kiadvány a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával készült.

Társszerkesztő
Deák Péter

Írta

Ádány Tamás, Badó Attila, Békés Ádám, Benke József, Czeti István,
Földi András, Hamza Gábor, Király Miklós, Koi Gyula, Kukorelli István,
Landi Balázs, Pókecz Kovács Attila, Sándor István, Schweitzer Gábor, Szabó Béla,
Szabados Tamás, Szoboszlai-Kiss Katalin, Tóth J. Zoltán, Váczi Péter

ISBN 978 963 664 066 8

Kiadja az Akadémiai Kiadó
1117 Budapest, Budafoki út 187–189. A. ép. III. em.
www.akademiai.hu

Első magyar nyelvű kiadás: 2024

© Hamza Gábor, 2024
© Akadémiai Kiadó, 2024

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó Zrt. igazgatója
Felelős szerkesztő: Kovács Natália
Olvasószerkesztő: Rácz Attila
Nyomdai előkészítés: Mocsonoky Gábor
Fedélterv: Markó Natália
Termékmenedzser: Egri Róbert
Nyomdai munkálatok: Sowa Sp. z o.o.
Megjelent 24,67 (A/5) ív terjedelemben

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás,
a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát,
az egyes fejezeteket illetően is.

Printed in Poland

Karl Philipp Adolph von Vangerow (1808–1870), a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti (külső) tagja

Karl Philipp Adolph von Vangerow, a nemzetközi hírnévnek örvendő német római jogász, a „Pandektenrecht” tanára, a marburgi, majd a heidelbergi egyetem jogászprofesszora, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti (külső) tagja, 1808. június 5-én született Schiffelbach bei Warburgban. 1870. október 11-én hunyt el Heidelbergben.

Vangerow évszázados múlttal rendelkező pomerániai nemesi családból származott. Édesapja Wilhelm von Vangerow (1786–1824), édesanyja Friederike von Tilemann Schenck (1785–1862) volt. Testvére nem volt. Édesapja Karl Philipp Adolph von Vangerow születésekor Spanyolországban teljesített katonai szolgálatot, ahol Napóleon ellenfeleinek oldalán harcolt. A gyermek Vangerow fiatal éveit Schiffelbachban, anyai nagyszüleinek birtokán töltötte. Édesapja a Vesztfáliai Királyság megszűnését követően ismét a Hesseni Választófejedelemség szolgálatában vállalt katonai feladatokat. Wilhelm von Vangerow először Melsungenben, majd Fuldában, s végül Marburgban teljesített szolgálatot. Ezért gyermeke előbb a jőnevű fuldai, majd az ugyancsak tekintélyes marburgi gimnáziumban folytatta középiskolai tanulmányait.

Karl Philipp Adolph von Vangerow igen fiatalon, 16 éves korában érettségizett, ezért már 1824-ben megkezdhetette egyetemi tanulmányait, így beiratkozhatott a marburgi egyetem jogi karára. Családfenntartó édesapját egy évvel később, 1825-ben veszítette el.

1830. január 23-án szerezte meg jogi diplomáját. Még ugyanebben az évben, húsvétkor a marburgi egyetem jogi karának magántanára (Privat-

dozent) lett, azaz megvédte habilitációs értekezését ugyancsak a marburgi egyetem jogi karán.

Fontos megemlíteni, hogy Vangerow nagy súlyt helyezett már fiatal egyetemi magántanárként arra, hogy szoros kapcsolatban maradjon a joggyakorlattal, a jogi praxissal (*ius in praxi*). A marburgi egyetem jogi karán a heidelbergi Spruchkollegium aktív tagjaként folytatott joggyakorlatot, pontosabban adott jogi szakvéleményeket, latin terminus technicust használva responsumokat.

Vangerow mint kezdő egyetemi oktató, magántanár, megélhetésének biztosítása céljából számos magánórát adott, melyeket egyetemi előadásai mellett tartott. Szívesen számolt be kollégáinak arról, hogy számára, természetesen a főkollégium (Hauptkolleg) mellett a magánórák (tutoriumok) tartása jelentős mértékben járult ahhoz hozzá, hogy a római jog, a pandekták teljes forrásanyagát (*fontes iuris Romani Iustiniani*) alaposan megismerte.

Vangerow 1833. szeptember 6-án, 25 éves korában lett a marburgi egyetem rendkívüli tanára (*ausserordentlicher Professor*). Négy évvel később, 1837. június 14-én nevezték ki nyilvános rendes egyetemi tanárnak – ugyancsak Marburgban. Mindkét kinevezésnél, előléptetésnél komoly szerepet játszott az, hogy kollégái egyöntetű véleménye szerint kivételes jó előadó volt.

1840 márciusában Anton Friedrich Justus Thibaut (1772–1840) halálával megüresedett a heidelbergi egyetem római jog tanszéke. Karl Philipp Adolph von Vangerow-t hívta meg a heidelbergi egyetem a római jog nyilvános rendes egyetemi tanárának, ordináriusának, mely megtisztelő meghívásnak Vangerow eleget is tett.

Heidelbergben Vangerow harminc éven át, egészen haláláig volt a római jog (Pandektenrecht) tanára. Tanári tevékenysége nagymértékben növelte egész Németországban és Európában a heidelbergi egyetem hírnevét, reputációját.

Számos külföldi, így magyarországi hallgatója is volt. Nézetünk szerint ez is szerepet játszott abban, hogy a Magyar Tudományos Akadémia 1858. december 16-án tartott össziülésén tiszteleti (külső) tagjának választotta.

Vangerow előadásai rendkívül népszerűek voltak, kivételesen nagy látogatottságnak örvendtek. Ennek jele volt az, hogy még az egyetemi előadótermet is át kellett építeni annak érdekében, hogy a nagyszámú, Németországból és számos más európai országból érkező hallgatót, akik Vangerow előadásait kívánták hallgatni, be tudja fogadni.

Karl Philipp Adolf von Vangerow 1834. május 15-én vette feleségül Marburgban Dorothea Grafot (1806–1857). A házasságból három fiú és

három leány született. Két fiú és egy leány azonban már igen korán, gyermekkorban elhunyt. A többi gyermek túlélte szüleit, azonban nem voltak utódaik.

Vangerow csaknem elhunytáig, súlyos betegsége ellenére, megtartotta egyetemi előadásait. Karl Philipp Adolf von Vangerow Heidelbergben hunyt el. A Märzgasse 18. szám alatti családi ház ma is mint „Vangerow-Haus” ismert Heidelbergben.

Heidelberg városa Vangerow-nak a város tiszteletbeli polgára (Ehrenbürger von Heidelberg) címet adományozta, ami az elismerés komoly jele volt. Említést érdemel, hogy Heidelberg-Bergheim egyik utcája ma is Vangerow nevét viseli.

Karl Philipp Adolph von Vangerow különleges érdeme a XIX. században, kortársai szemében az volt, hogy mint a római jogot kivételesen magas színvonalon értő és művelő jogtudós és egyúttal kitűnő előadó az általa előadott anyagot igen szemléletes formában, jól érthetően, az élő joggal való összefüggésekre rámutatva tudta a hallgatóknak bemutatni. Ezért joggal tekinthető a XIX. század egyik legsikeresebb pandektistájának.

Fő, ma is Németországban és számos európai és Európán kívül országban gyakran hivatkozott munkája a *Lehrbuch der Pandekten* című műve, ami a tankönyv és a kézikönyv funkcióját egyaránt betöltötte. Ezt a művét a szerző hét alkalommal dolgozta át. Vangerow munkája nagy hatással volt az 1896-ban közzétett és 1900. január 1-jén hatályba lépett Német Polgári Törvénykönyvre (Bürgerliches Gesetzbuch – BGB).

A heidelbergi egyetem Karl Philipp Adolf von Vangerow-t ma is kivételesen nagy tiszteletben tartja és az egyetem egyik legtekintélyesebb professzorának tekinti.

Hamza Gábor

Karl Philipp Adolph von Vangerow főbb munkái

Lehrbuch der Pandekten, 7., verm. und verb. Aufl., Marburg [u. a.]; Band 1 – 1863; Band 2 – 1867; Band 3 – 1869.; *Leitfaden für Pandekten-Vorlesungen*, Marburg [u. a.]; Band 1.1: (1. Buch: Allg. Lehren) – 1843.; Band 1.2: (2. Buch: S.g. Familienrecht; 3. Buch: Dingliche Rechte) – 1843.; Band 2: (4. Buch: Das Erbrecht) – 1843. és Band 3: (5. Buch: Die Obligationen) – 1849.

Felhasznált irodalom

Ernst Landsberg: *Vangerow, Karl Adolf von*. In: *Allgemeine Deutsche Biographie* (ADB). Band 39, Leipzig, 1895, 479–482.; Franz Wieacker: *Privatrechtsgeschichte der Neuzeit unter besonderer Berücksichtigung der deutschen Entwicklung*. 2. Auflage, Göttingen, 1967, 430.; Hans-Peter Haferkamp: *Karl Adolph von Vangerow (1808–1870). Pandektenrecht und „Mumiencultus“*. In: *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht* 16. Jg., Bd. 2, 2008, 813–844.; Gábor Hamza: *Entstehung und Entwicklung der modernen Privatrechtsordnungen und die römischrechtliche Tradition*. Eötvös Universitätsverlag Eötvös Loránd Universität, Budapest, 2009, 196–200.; Hans-Peter Haferkamp: *Pandektistik und Gerichtspraxis*. In: *Quaderni Fiorentini per la storia del pensiero giuridico moderno*. 2011, 177–211. és Martin Avenarius: *Vangerow, Karl Adolph von*. In: *Neue Deutsche Biographie* (NDB). Band 26, Berlin, 2016, 709–711.